

pits d' un gos me feren tornar al mon present: en mitj d' aquella espessedat d' arbres y per entre la negrenca verdó de sas brancas brillava una llum, mes no una llum natural com la que nosaltres duyam, sino una llum grossa y roja que llensava vivas flamas, y entre los clapits del goss' ohia un colpejar seguit com demunt de ferro. Confesso que tot alló, en aquell bosch y en aquella hora de vespre, me impresioná profundament. Lo guia, coneixent lo que en mi passava.

—No tingueu por, me digué, es la Farga d' en Janot.

—Si que está ben sola, vaig dir jo, y ben lluny de vehins. Puig no 'm recordava haver vist ni una sola casa en tot lo camí.

—Ja ho podeu dir, me digué 'l guia, mes ara ray: no hi ha de que temer; ab tot no succeheix aixis tot lo temps del any.

Jo havia sentit á parlar molt del Gorch Negre ahont hi tenian las bruixas sos conciliábuls y m' havian contat sobre d' ell moltras llegendas y tradicions, motiu pe 'l qual, mes que per altre cosa, me trobava jo en aquell lloch, puig tenia gran desitj de visitarlo; y com no distava d' allí mes que de tres horas y mitja á quatre me creguí que no arrivessen fins allí las bruixas enfurismadas per haverlas tretas dels voltants del gorch quan plantaren la creu dalt del single que á son costat s' aixeca, y que no fos aqueix lo perill que 's corre per allí en cert temps del any; aixis fou que ho preguntí al quia.

—Ca, no es aixó, no, 'm va respondre aquest; prou van quedar allavoras ben arraulidas y lligadas; no poden arribar tant lluny ni allí poden fer cap dany; deixeus que en cada cim de roca hi plantaren una creu y que tota una professó de Bisbes aná pera benehir lo gorch; no: ellas ray, poca po 'm farian.

—Donchs qué es lo que hi ha que teme?

—Mireu, me digué, veyeu dalt d' aquell turonet una massa alta y fosca que sembra un gros gegant?

—Si.

—Veyeu aquí baix del torrent y demunt d' una cosa blanquinosa que no son mes que unas inmensas rocas, una altra cosa alta y negrosa com la de dalt del turó?

—Ja ho veig.

—Donchs aixó son dos Castells ó duas casas senyorials;

moltas ne veureu per aqueixos vols; no estan situadas al cim de altas montanyas com acostumavan á estar aquells, puig los senyors d' aqueixos casals eran uns petits senyors que tenian pocas terras; mes com l' ambició del home es gran y com que com mes se te mes se vol tots ells tenian gran enveja á aquells poderosos senyors que tenian feudos y castells capdals, y no podent ferlos la guerra, puig los haurian xafat com á formigas, la tenian sempre entre ells puig volian apoderarse lo un del de l' altre pera veure de engrandirse.

Dos senyors del casal del turó, ó sia los senyors de Bell-puig, tenian la guerra declarada ja de molts anys als amos del casal que haveu vist abatut demunt las rocas del torrent, y si be aquells tenian mes medis de defensa natural per tenir sa casa en las alturas, aqueixos eran d' una rassa de valents als que raras vegadas ningú vencia mes que fos ab sobradissimas forsas. Veyent los del turó que jamay los podian vencer, irritats de la gran resistencia d' aquells, als que en un principi se cregueren que atacarlos y véncerlos era igual, s' irritaren tant y tant que alló que de primer era una mala volensa 's convertí luego en una encarnissada guerra de mort y d' estermini; jamay no 's donava cuartel, y, ay del infelís que queya en las mans de sos contraris, puig jamay cap Neron ha inventat mes cruels torments. Cada dia eixas valls y montanyas se regavan ab sanch dels combatents, y cada vespre las Milocas celebravan entre eixos arbres suntuosos festins. Per fi, vingué un dia en que semblá que 'l cel s' havia apiadat d' aqueixa terra. Lo senyor de Bell-puig tenia una única filla y 'l del casal del torrent un únich fill; casats ells dos, tota ta herencia se juntava en una mateixa familia que era lo que pledejavan tants anys feya. Per res se consultá lo cor dels dos contrayents; era lo que convenia y bastava; además lo pare de la donzella no la havia may volguda ab estrém, y apesar de la tranquilítat que li devia reportar lo que son vástago fos una dona pera la pau de son senyorío, hauria mil vegadas preferit continuar la guerra ab tal de haver un fill varó; per qual motiu no se li havia vist may que li fes una carícia, ni procurá dolcificar la pena que á sa filla li causava lo casament ab un home al que ni poch ni molt volia y del qui tampoch era gens volguda.

La boda passá envant y la donzella de Bell-puig aná á habitar lo casal de son marit. Bona com era ella, procurá ab totas sas forsas amar á aquell al que estava unida per la vida, y quasi hauria lograt que ell fes altre tant, sino fos estat una nova desgracia que destruí tots los plans y encengué altra volta y mes que may, la teya de la discordia.

La senyora de Bell-puig morí, y son marit, que la tenia mitj aborrida á causa de no haver de ella cap fill, va tornar á casarse molt promte ab una jove dama, tant jove y bella com perversa. Eixa dominá de tal manera á son espós, que li feu trencar tots los pactes y paraulas donadas al marit de sa filla, prometentli á ella nombrar per hereu al fill que d'ella hagués; ab eix motiu y com vos podeu pensar, renasqueren ab mes forsa los antichs oys, y lo jove cavaller s'anava apartant de sa esposa, filla d'aquell desleal senyor. Per desgracia la nova senyora de Bell-puig sentí la vida de un nou ser en sas entranyas y ab l'afany de que fos un varó com savia desitjava son marit, consultá als mes savis doctors y á las mes afamadas sibilas: tots li digueren que veuria complerts los seus desitjs. Desde aquell moment, la ambició d'aquella dona no tingué fre, y no contenta de haver despullat de la herencia á sa fillastra, volgué també com los antepassats d'aquella casa apoderarse dels bens del jove cavaller marit d'aquella.

Era 'l capvespre del dia dels morts; las hosts de Bell-puig baixaren á la väll pera atacar la casa del cim del torrent; lo mateix senyor dirigia lo assalt, y al seu costat una hermosíssima dama 'l seguia donantli consells y animant als que lluytavan. Semblava impossible que aquella dona que era un ángel de tan hermosa, pogués assistir impassible á aquellas escenas de desolació y de mort. Los del casal, ben lluny d'esperar aquell assalt y desprevinguts com estaban, en los primers moments no feren resistencia, poguent aixis sos enemichs entrar fins als primers patis, mes llavoras, ab son senyor al davant, se comensá una lluyta espantosa cos á cos. Lo senyor de Bell-puig, instat per la seva esposa, s'abrahoná contra 'l seu gendre, y ben promte los dos senyors no formaren mes que una sola massa, que ara s'aixecava, ara queya en terra ahont ab forsa resonavan las armaduras demunt las pedras, y ab los cops que 'ls dos se donavan. Mentres tant la desdixada filla del

senyor de Bell-puig pregava ab tota la forsa del seu cor al Deu de las misericordias que la lliurés de la gran aflicció en que estava; ella no podia voler la victoria del seu pare porque llavoras perdía el seu marit, ni tampoch podia voler la de aquest porque no podia anar contra 'l seu pare. Cada crit y cada cop que sentia y que sens may parar se succehian l' un al altre la estremian y oprimian son desfallescut cor. Sobte, sentí que se obria la porta de la cambra en que estava y una dona embolicada en son mantell hi entrá: ella llensá un crit mitj ofegat y aná pera aixecarse, mes la que acabava de entrar li posá ab forsa sa pesada ma demunt sa espatlla fentla restar agenollada: llavoras, trayent sa ma de dessota del manto en que estava embolicada, descubrí un xich son rostre al temps que brandava enlayre sa daga. Lo terror se retratá en lo rostre de la filla de Bell-puig y ab tremolosa veu digué.

—Ah no, per pietat, no siau... parricida.

Aquest últim mot lo digué ab esgarrifosa veu al temps que l' arma homicida 's clavava en son pit.

Aixis com la daga obrí 'l si de la noble senyora sa madrastra sentí un cop en son front y, posantsi sobtament la ma, la tragué d' alli mullada de la tebia sançh de sa víctima.

Aquella mateixa nit, deslliurá d' un infant com li havian predit, mes en mitj del front hi duya estampada una grossa taca de sançh.

Los senyors del casal del torrent moriren, lo senyor de Bell-puig també, y sa nissaga fou una nissaga malehida.

Desde llavoras, tots los anys en lo dia dels morts torna á armarse la batalla, y la senyora de Bell-puig, empunyant sa daga y embolicada ab son mantell, baixa del turó y camina terras arreu fins al torrent, y ficantse á la casa repeteix la mateixa escena que aquell dia malhaurat, y se la veu sortir ab la ma al front y mormolant, *parricida parricida*, paraula que sempre mes ressoná en sas orelles, porque diu que fins son mateix fill quan nasqué ja ab son primer plor digué aqueixa paraula la que repetí sempre. Y ¡ay d' aquell que en semblant diada se trobés per aquí! tot torna á comensar com en lo dia de aquella feresta lluyta. Los cavallers s' alsan de sas tombas, los soldat armats de tota lley d' armas, los vassalls plens de coratje, y tornan los crits la

sanch y l' estermi ni y fins la terra sembla que s' enfonsa.

En aquell moment arrivavam al peu de la Iglesia de Campins, ó sia al terme de la nostra caminada per aquell dia: cinch ó sis casas del vol de la rectoría deixavan avivar la claró de la llar per entre las clivellas de la porta y se 'ls sentia acabar los últims parenostres del Rosari. Al enfront nostre s' aixecava altiu y majestuós lo mont de Fogás que serveix de estrep á un costat del vell Montseny; mes enllá se veyá una de las enlayradas crestas d' aquesta, cuberta ab sas sempiternas neus, y en altre cantó y als peus del Fogás, lo turó de Bell-puig ahont á la mística claror de las estrellas se dibuixava com la ombra d' un gegant, sola, feréstega y tenebrosa, la arruinada mansió dels ambiciosos y parricidas senyors. Jo la mirava, plena ma pensa de totas las cosas que acabava de sentir; me semblava veure á la dama de Bell-puig armada ab sa daga y embolicada ab son manto baixar per la espadada pendent; me semblava sentir lo crit de guerra dels combatents y la llastimosa veu de la trista filla de Bell-puig. Una xuta que hi havia adalt del campanar comensá en aquell moment á deixar oure sa trista y pahurosa veu, me paregué que era la senyal de mort de tots aquells sers dels que 'm havian parlat tot lo camí, y dirigint mos ulls sota del campanar me semblá veure aixecarse de sas fredas tombas á tants mil sers com allí reposan. Per sort, la ample porta de la casa s' obrí, y tornantse á fermar tot seguit derrera nostre m' impedí veure res mes.

MARÍA DE BELL-LLOCH.

LO CAMÍ DEL SABER

CARTA PRIMERA

Gracia 5 de Novembre del any 1874.

Molt ple'm fa, mon estimat Oleguer, lo veure que se-
guexes la via tan felisment comensada baix la nostra hu-
mil direcció. Me dius que 'ls llors plantats en lo camí del
saber t'encisan. ¡Ditxós de aquell que busca la sabiduria!
¡Ditxós de aquell que se estima més rumbejar en son front
noble la corona del saber, que exas altres coronas del po-
der que 's guanyan moltes voltas prenent part en un ma-
lehit joch de perfídias que tot ho trepitjan, ó de ambicions
que tot ho ofegan; que exas altrás coronas de la gloria mi-
litar ahont entre sa lluentor s'hi veuen las espurnas de la
sanch que llansavan entre plors de agonía milers de vícti-
mas que jeuen y jeurán en desconeguda fossa. Succehex
per regla general que un jove, al arribar, com tu, als vint
y dos anys, quan ha rebut ja la borla del Doctorat, com á
coronament de sa carrera lliteraria, y majorment si una
posició desfogada l'hi permet desenténdrerse de las aten-
cions de la vida material, amaga 'ls llibres de estudi en un
racó de biblioteca pera substituirlos per llibres de passa-
temps; considera l'art lliterari com un aplech de preceptes
empalagosos que no servexen pera res mes que pera lli-
gar l'esperit; los càlculs científichs los pren com trenca-
caps que no merexen la pena de que un los hi dediqui al-
guna estona; y la filosofia passa á ser per ell un flach recort
perdut allá molt lluny entre 'ls núbols de las abstraccions
metafísicas.

Exa es la causa porque avuy en dia son molts los raho-
nalistas y pochos los rahonadors; y com se parla molt y 's
pensa poch, succehex que moltes de las obras del nostre
temps nos agradan, pero no 'ns omplen, en rahó de que hi
trobam la armonía de las formas pero no la vida del pen-

sament; y ex es lo motiu també porque vejem enflarse á las alturas, que deurian estar reservadas sols pe 'ls homes del saber, als homes del sofisma que pretenen desde allí empuñar lo sceptre de la inteligencia; y com tot poder que es fora de lley acostuma á esser tiránich, tractant de erigirse, no ja en doctors, sino fins en pontífices, convertexen las sevas il·lusions ó los seus capritxos en dogmatisme doctrinal, menys preuhant al qui no pensa com ells y calificant de preocupacions de lo vellura tot lo que diferex de sas novetats ó de sas extravagancias.

Tu vols deslliurarte y tems confóndrerte en exa Babel ahont se parlan las diversas llenguas de tants sistemas los mes contradictoris; vols seguir lo nort de principis clarament definits; vols, en fi, que 'ls fruyts de ta intel·ligencia siguen lo resultat de conviccions ben arreladas. Comprens que 'ls brots de ciencia que aparegueren en l' Abril de la vida es ménester que arriben á sahó, fecundisats per lo sol de una etat mes varonil; sabs que 'ls fruyts de la primera joventut son massa verts per alimentar la vida intel·lectual; que es necessari al treball massa lleuger del noy, seguexe 'l treball mes madur y mes ben cementat del home; ço es: reconexes que en lo col·legi com en la Universitat lo que s' ha fet es obrir los fonaments, preparar los materias, dibuxar lo plan, y que ara es l' hora de axecar l' edifici intel·lectual.

Me demanas algun consell: no tinch inconvenient en dartel, no pe 'l que 't puga servir mon saber, que es poch, sino contant tan sols ab ma poca ó molta experiencia.

Començo dient que en las regions intellectuals procura's no caminar á las palpentas, porque acabarias esberlante 'l cap en la roca del escepticisme; si anessis á las foscas, com lo camí es prou escabros, lo propi que 'ls succehex á tants altres, caurias de dalt á baix de algun barranch y arribarias á ferte la il·lusió que 's fan molts, de que van pujant cap á munt, quan no fan res mes que rodolar cap avall. En lo camí que tractas de emprendre deus proposarte un terme, porque de lo contrari, es impossible que avansis si no saps ahont vas; al navegar per l' Occeá de la intel·ligencia deus buscar en las alturas de sos inmensos espays un estel que 't servesque de nort, de altre manera 't perdrias irremisiblement. Ex nort, com tu comprens, trac-

tantse de la intel·ligencia, no pot ser altre que la veritat.

Ficsa, donchs, constantment tas ulladas en la veritat; procura no pérdrerla may de vista; ves en seguiment de la veritat, estímalas; pero estímalas molt: ja no es un consell lo que vaig á consignar, es un precepte, y un precepte diví: —Estimarás la veritat sobre totes las cosas,—y si be es cert que la paraula divina lo que diu es:—*Estimarás á Deu sobre totes las cosas*, no ignoras que 'ls grans mestres de la filosofia, desde Platon fins á Leibnitz, desde San Agustí fins á Malebranche, tots establexen que las veritats relatives ó parcials que descobrim en los objectes son una revelació natural de la veritat en sa propia idea, en sa essencial ilimitació, ço es, de la Veritat Absoluta, que debent trobarse substancialment en un sér, ex sér substancial, ex sér absolut com la veritat mateixa, es Deu. Si; com los ulls del cos tenen lo seu sol, lo seu sol te també l' ull de l' ànima, qu' es la intel·ligencia; y axís com al ull material l' hi arriba la llum del sol desde una grandíssima distancia, ¿perqué al ull del ànima no l' hi ha de venir la llum de las altíssimas regions de 'l infinit? Crech mol útil exa observació, á fi de que comprenent la noblesa, la dignitat del preciós treball que emprems, t' animes mes á vencer tots los obstacles, y tingues una regla segura per orientarte sempre que 't surtissis de camí, no olvidant may que, si 's va á Deu per la impulsio del cor sempre que ex busca l' amor, no en los objectes que, limitantlo, destruxen sa idea, sino en la ilimitació propia de sa naturalesa; axís se va á Deu per la impulsio de la intel·ligencia; y la mateixa paraula divina que ha dit:—*Ego sum charitas*; ha dit també:—*Ego sum veritas*.

Ben fixat l' objecte de la veritat, tenintlo sempre á la vista, alashoras l' home en la mateixa espontaneïtat propia de sa naturalesa racional troba una forsa que l' empeny á pujar á aquellas regions sagradas. Pero 's fan menester dos cosas; la primera es, llibertat de esperit per mourerse, per volar en un gran espay; la segona exa forsa de esperit per empendrer y sostenir la volada.

Te recomano que no ho olvides; l' esperit que no sab sostenir sa llibertat, y no sab sostenirla ab tota sa fermesa, ni arribará may á volar per las regions puras del saber; los interessos, las passions, las preocupacions lo tancarán dins

de un cercol molt petit, cercol ahont no podentse mourer, no trobanti ayre per respirar, acaba per ofegarse la gran vida del home. Sigues zelós, molt zelós de aquesta llibertat de esperit, á fi de que afeccions menos nobles no 't sepultessen entre 'l fanch de la materia, ahont s' apaga fatalment la llum de la vida intel·lectual; á fi de rompre 'ls lligalls dels respectes humans; á fi de evitar la boyra de las preocupacions de ton segle, que tots tenen las seuas; á fi de que lo núbol de certas il·lusions personals no t' arribés á tapar l' hermosíssim sol de la veritat.

A més de la llibertat d' esperit, te recomano la forsa. La llibertat y la forsa d' esperit venen á confondres en una matexa cosa: un esperit no pot esser lliure si al matex temps no es fort per sostenir los drets de sa llibertat; un esperit no pot esser fort si es al matex temps no es lliure per reivindicarlos drets de sa forsa.

Al recomenarte que sigues esperit fort ja comprendrás que vull qu' ho sigues en la propia expressió de la paraula. Alguns anys enderrera, ja m' hauria guardat de aconsellarte que fossis esperit fort. No ignorarás que alashoras patian moltes intel·ligencias uns desvanexements tals que se arribavan á cambiar los noms de las cosas; y á lo que era blanch se li deya negre, y lo que era negre se volia fer passar per blanch. Axís era que 's motejava d' esperits débils á aquells que, com lo roure vell, estavan ben arrelats en la terra de las grans prediccions del llinatge humá; y al contrari, 's perifollavan ab lo títol d' esperits forts aquells que com verda canya s' ajeyan á tot vent. Passava alashoras una forta torrentada que s' enduya á molts dels que 's deyan rahonalistas ó lliure-pensadors; á molts dels que tenian la presumció de que arrossegats per aquella corrent, ella 'ls portaria á regions mes extensas ahont podrian plantar en una terra nova lo jardí del saber. Avuy, grat sia á Deu, hi ha prou bon sentit per coneixer en que consistex la forsa de esperit y en que sa debilitat: per altre part, una trista experiencia está ensenyant que 'ls que en la fatal corrent se dexan arrastrar per un rahonalisme que no es res mes que la rahó sortintse de camí; que 'ls que 's dexan arrossegar per una llibertat de pensar que 's reduhex á senyalar á la acció de la intel·ligencia lo cercol dels sistemas humans, y com á tal petit, com ha de esser petit un cercol trassat per

una ma d' home; en lloch del cércol trassat per la ma de Deu, y per lo tant, inmens, com es inmens tot lo de Deu; 'ls que 's dexan arrastrar, dich, per exa corrent van á sepultarse en la mar de totas las negacions.

Y si 'm preguntesses qu' has de fer per gosar de exa forsa de esperit, jo respondré de una manera molt senzilla.

Quan arribis al edifici de la ciencia, no 't limites á admirar lo seu defora, no 't detingues á únicament contemplar sas majestuosas parets, no 't quedes encantat devant de son frontis tan admirable de bellesa y armonía; traspassa sa portalada, entra en son interior: es dir, no 't reduhexes á admirar los accidents; estudia la substancia; no 't contentes ab un empirisme que 's limita únicament als fets; penetra en lo mon de las causas; allí está la regió dels principis, allí 's troba la atmósfera de las intel·ligencias, allí l' esperit respira 'l seu ayre propi, y en aquell mon sempre mes nou, sempre mes gran, l' esperit reconex la grandesa de sa vida espiritual é immortal, se eleva sobre tot lo de la materia y sembla que casi arriba á tocar á la regió dels àngels.

Vaig á terminar. Tingas present á ta consideració un llibre que, cobert ab los vells pergamins del passat, s' hi va afegint cada dia un nou full; que hi ha planas que s' están escrivint encara, per mes qu' estigui col·locat sobre l' antich faristol de xexanta segles; es lo llibre de la historia ab sas experiencias, ahont hi están escrites ab lletres lluentas d' or las unas, vermellas de sanch las altrás, las lleys de la Bondat y de la Justicia Providencial. A mes del llibre de la historia, tens lo de la naturalesa, ab la esplendor de sas llums, ab la sabiduria del ordre que en ella hi regna. Cuadro preciós en lo que no sabrás que admirar mes, si l' colorit, si las prodigiosas combinacions de llum y de sombra que per tot nos encantan, ó las oscilacions de una vida que per tot respira; poema del que cada lletra es un manantial de inspiració; música que 'l cor que l' escolta se sent transportat á un mon de armonias indescriptibles. Pero ans de obrir lo llibre de la historia y de la naturalesa, comensa per estudiarte á tu mateix. L' home, si; l' home es lo resúmen mes admirable y mes complert de aquestos dos llibres; l' estudi de tu matex es l' estudi mes profitós de preparació que pots fer: el *Nosce te ipsum* dels grans sabis de tots temps. Hi trobarás, com en la historia, las lluytas entre 'l bé y 'l mal,

lo combat entre la materia y l'esperit; hi trobaràs las satisfaccions ó 'ls remordiments de ta consciencia, com se troban en la historia exos pobles que de la soletat de una virtut desconeguda ó menyspreuada s'han axecat sobre 'l pedestal de una civilisació esplendosa; com se troban en la historia simbolisant lo remordiment aquets Sardanápalos que s'ofegan en lo llot de las degradacions, ó aquets Baltasars que cauhen en la borratxera de sos festins. Hi trobaràs com en la observació de la naturalesa, lo seu abril, en que, quan eras molt noy vejeres apareixer, bonicas com las rosas de abril, las primeras flors de la vida: y despres ve lo maig, es dir la primera juventut ab sos encants, ab sas olors, ab sos encisaments; ara 't trobas en lo temps del entussiasme, del calor; ço es, en l'istiu; vindrà també per tú, com per la naturalesa, la tardó y veuràs arrencadas del arbre de ta existencia las fullas de tas ilusions ó de tas esperansas humanas, fins que com arbre despullat en mitj del hivern hauràs anat á dexas ta calavera en una freda tomba. Pero tornarà per tu com per la naturalesa la primavera, y si sembras la llevar de ta vida en la terra del be y de la veritat, ta vida ab sas forsas, ab sas hermosuras, ab sas armonias, renaxerà centuplicada en un mon millor.

Veig que 'm falta temps per continuar exas reflexions: dexemho per un altre dia, mentres te repetex son afecte

JOSEPH ALFONS GATELL.

REVISTA

DE LA EXPOSICIÓ DE BELLAS ARTS

INAUGURADA L' DIA 18 OCTUBRE DE 1874.

En vigília de veure arrasat per sempre més l' edifici que sis anys fa apenas serveix d' Exposició á las obras dels pintors, escultors, y arquitectos catalans, nos sentim avuy obligats á despedirnos d' ell més que d' un amich... d' un ecse-lent mestre. ¿Com no créurho aixís al recordar las Exposicions celebradas avans de 1868, época en que s' estrená l' edifici qu' avuy nos ocupa y que badalla ja en l' agonía?

Procureu, sinó, recordar las Exposicions qu' en los corredors del convent de Sant Joan se celebravan vint anys enderrera; dessota aquellas voltas tant limitadas vivia l' Art catalá... milló que l' Art la *rutina*.

Allí l' pinsell feya renéixehi sempre las sombras místicas dels antichs reys, entatxonadas entre las penosas siluetas de tots los sants del martirologi. Allí l' pinsell se proposava portarvos á la memoria las maneras de Miquel Angel, Rafael, Meniquino ó Fra Angélico... pero may fervos viure en la Naturalesa, verdadera mare de l' Art, al cual obra sempre un camí á cada pas més florit y més espayós, camí únich que porta de lo gran á lo sublim. Lo verdader calificatiu de que creyem dignes aquellas exposicions es lo de *casulanas*; no per aixó volem denigrarlas ni tant solsament humiliarlas.

Al estiu de 1868 la Academia organisá en lo segon pis de la Llotxa una exposició de pinturas, y en aquell conjunt de cuadros pogué observarse ja l' gran pas que acabava de donar l' Art en Catalunya; s' exposaren poch més de 360 obras. Prova de lo que acabém de dir son alguns cuadros que la mateixa Academia adquirí per sa galería. Entr' ells figuran telas dels senyors Martí, Tusquets, Llorens, Escobedo etc.

En 20 Desembre de 1868 s' inaugurá—gracias á una So-

cietat d'amants de l'Art—l' *Edifici per Exposicions de Bel·las Arts*, en lo carrer de Corts, y tots recordem ab orgull lo número ja major d'obras exposadas (480 aproximadament) y l'avens que brillava en las novas produccions de tants joves qu'en ella descollavan y que llavoras acabaren de ferse dignes dels dictats de *pintors y artistas*. Entr'ells recordarém als senyors Amado, Caba, Comeleran, Duanas, Ferrán, Pellicer, Gomez, Torrescasana, Tusquets, Urgell, Vayreda etc.

Sentim tenir que ressenyar més breument de lo que voldriam aquest' época de verdadera renaixensa per l'Art català, ja que l'càrrech que n's hem imposat es jutjar exclusivament la actual Exposició de Pinturas.

En fi, d'un any al altre y al pas que ab la reunió de sas obras *los artistas* veyan mes clarament en lo camí de l'Art, descobrint y vencent novas dificultats, anava desenrotllant-se en lo públich lo sentiment artístich, sentiment que principalment deu cultivarse per fomentar la instrucció y moralisació d'un poble, á lo cual deu tendir l'Art sens dupte.

Y l'poble l'ha comprés l'Art lo dia que s'ha trovat en éll; y provas n'ha donadas devant de las obras qu'han representat tipos, costums, usatges y tradicions propis d'ell. En aquest terreny han brillat á son temps lo cuadro del jove Vayreda que portava per títol:—*Després de tants anys, quina recansa!*—hont se reflectia l'condol d'una pobre família al abandonar forsosament la casa payral. Pertaneixia també á aquest género l' cuadro del senyor Gomez (Simon.)—*Las cartas*.—Ensenyant la *bruixa* de l's nostres dias, figura rónega y desprestigiada, aprofitant encare la credulitat y bona fe (diguemne ignorancia) d'unas damas de no baixa categoria.

Molts altres han sigut los cuadros d'aquest género, més ó menos notables qu'hem aplaudit durant aquestos pochos anys y ha pogut compendre fins la part menos instruida del nostre poble. Molts més han sigut sens dupte l's *artistas* qu'han volgut seguir aqueix camí..... No obstant forsa es consignar que desgraciadament no han sigut en majoria los qu'han lograt resultat. Infinitas vegadas lo *realisme* no ha servit més que per desenrotllar algun capritxo trivial, insípity fins degradant, y llavoras es quant ha produhit aquest número considerable d'obras senyaladas en los catálechs

baix l' nom d' *estudis*. Los seus corresponents autors s' han plangut de la fredor y silenci del públich devant sas obras.... sense qu' ells hagin sapiguda aprofitar la llessó qu' aquell silenci y fredor los donava. ¿Quina impressió ha de causar la *copia* d' una paret mahó per mahó, ó d' una verdissa fulla per fulla?

Perqué la Pintura prenga 'l nom d' Art creyém indispensable que la forma després de impresionar la vista, impressioni l' cor; lo cap... es indiferent; pero si no es aixís, l' espectador un cop agotada la novetat ó curiositat que la obra li inspira se n' aparta ab tota indiferencia.

En l' alta montanya la gent rústica y senzilla que cap impressió reportará d' un cuadro de grans qualitats *realistas*, s' atura embadalida una y cent vegadas devant de la xavacana é incorrecta pintura d' un miracle. ¿Pot donarse compte del sentiment qu' en aquells moments la domina?... segurament que no, pero la veritat es que la pintura li enrahona y ell per escoltarla ha de ferhi atenció y posarhi esment.

Y no sembli que parlem solsament pel's cuadros de figura; nos referim á tots.

Segons la estació, lo clima, l' hora que vulga representar un paysatge vos eleva l' esperit, vos alegra dolsament, vos inspira melancolia, vos entristeix, ó vos aterra. Tots los sentiments de l' ánima poden despertar-se devant d' una matinada tranquila y festiva ó una trista y silenciosa posta de sol; devant d' unas planadas sembradas y boscos ombrívols cridant abundó y riquesa, ó un ermot solitari sembrat de rocas y argelagas.

Los cuadros de flors y *bodegons* (admetém la paraula) son susceptibles de tot lo mateix. Recordem d' una de las passadas exposicions de París un cuadro representant un grupo de flors de cementiri prop d' una fossa. Aquest cuadro portava l' recort d' un orfe, d' una viuda... y un núvol de tristesa vos revestia l' imaginació. En cambi l' parió d' aqueix cuadro, unas floretas de jardí plenas de rosada, feya renèixer tots los sentiments d' alegría.

Entre l's *bodegons* ne recordém dos que 'l senyor Teixidor presentá en una de las nostras últimas exposicions, portant per títols:—*Alopatia* y *Homeopatia*. En l' un pots, emplastres, empollas de capil-lera y sangoneras vos feyan presents los metges d' antany, los homes de la mangala, la cap-

sa del rapé y las recetas llatinas, units á un apotecari *brut*. En l'altre l'botiquin dels globulillos vos tornava á la vida actual.

Fent punt final á las nostras consideracions y entrant de ple en lo nostre propósit, anem ara á tractar exclusivament de la Exposició oberta al públich lo diumenje 18.

Lo catálech registra 427 obras, de las quals 391 perteneixen á pintura. Bastant crescut es lo número d'expositors entre l's quals figuran nostres principals artistes, y ab tot y que realment no es aquesta la més brillant de las Exposicions celebradas en l'edifici del carrer de las Corts no es desayrada ni molt ni menos.

L'artista que més bon lloch hi ocupa es sens dupte l'senyor Urgell. Sa natural disposició pèl paysatge, unida al constant estudi que de la Naturalesa ha fet sempre dit senyor l'han posat á una gran altura entre l's paysatgistas; aixís ho havia fèt veure en las anteriors Exposicions, pero en la present acaba de confirmarho. De las trenta obras que té exposadas no sabríam casi quina triar ab preferència á un altre, pero entr' ellas debem citar principalment.—*La carretera d' Austrell*.—*Lo mati d' un bon dia*.—*Cap al tart d' un mal dia*.—*Ultimos dias de Otoño*.—*Despues de una tormenta*.—*Cercanías de Austrell*.—*Costas de Cataluña*.—*Adios y l' Cementerio de San Pedro*. Aquestos nou cuadros sobressurten á més de la gran vritat en color y distribució de termes, perquè á la espontaneïtat y frescor d'estudis reuneixen las condicions de *cuadros*. Ab lo nom d'*estudis* té també alguns quadrets d' una vritat prodigiosa; y son no menos dignes de citarse una *cochera* y un *interior de Sant Miquel en Sant Pere*. Acabém de dir que no desdenyem los uns pèl's altres pero á nostra vista los cuadros citats descollan per sobre las obras conegudas de son jove autor. De tot cor felicitém al senyor Urgell tant per l'avans que deixa veure en sas últimas produccions com per haver sapigut desviar-se d'aquellas marinas—moltas vegadas monótonas è insípidas—á que s'havia entregat avans. Sí, desitjariam del senyor Urgell que ja que tant bè ha sabut vèncer las dificultats dels dias núvols y horas de posta espargint en sos cuadros aquella velatura de melancolia, nos trasportés en altres obras, á dias serens y plens de llum; en lo qual género no duptem lograria resultat com en tots los altres que s'ha proposat tractar.

Ocupan un del's primers llochs en la Exposició tres quadros del senyor Gomez (Simon) en los quals brilla un cop més lo ja conegut talent de son autor. En lo cuadro del's *daus* figuran unas testas dignas fillas del pinsell que las ha creadas; pintadas ab extraordinaria valentia unida á una gran correcció de dibuix y fermetat y riquesa de color. ¡Llástima que tant bons caps s'ocupin en una cosa tant poch laudable! En los altres dos quadros lo senyor Gomez s'ha apartat bastant de sa antigua escola, sobre tot en lo que titula—*Mariposilla* d'una delicadesa y finura de color qu'encantan. Es en aquest terrenó hont preferim veure al autor, en lo qual estém segurs de que trovará un camp més espayós y florit y farà apreciar més sas obras del públich en general. Tenim lo goig de consignar qu'aqueixos dos quadros han sigut venuts al cap de poch dias d'oberta la Exposició.—Lo ters cuadro—*L'Hereu*—propietat ja, es verda-derament un estudi que ben merescut se té l'nom de cuadro.

L' senyor Martí y Alsina ha esposat també aquest any gran número de quadros, bastants d'ells ja coneguts; descollan sobre l's demés alguns paysatges y algun retrato. L's elogis que féssim are d'aqueix artista servirian solsament per afegir una fulla més á la corona que li ha valgut son geni.

Lo senyor Rigalt (Lluís) ha presentat també varios paysatges (molts d'ells igualment coneguts) pintats ab la habilitat que de tants anys li coneixém. D'ell debém dirne lo mateix qu'acabém de dir del senyor Martí y Alsina.

Las duas obras que té esposadas l' senyor Mercader nos sentim obligats á confessar que no afegeixen cap pedra al monument d'aquest reputat artista. L' cuadro gran titolat —*¡Pobres huérfanas!*—presenta duas joves de tal edat y apariencia que mes bè semblan víctimas d'un ayguat ó un incendi que de la desgracia que se suposa. En las germanas de Caritat no sabem veurhi la expressió caritativa y consoladora que sens duple hauria de caracterisarlas. De tots modos creyém inútil dir que está pintat ab la mestria propia de son autor. Té al mateix temps un retrato de noya titolat:—*Ya cumplí los diez y seis...*—que deixant apart algunas bonas cualitats que l' favoreixen es antipàtich de color y feixuch de model-lat.

Altres dos joves pintors qu'ocupan també lloch de prefe-

rencia entre sos mestres y condeixebles son los senyors Mas y Planella.

Lo primer té exposats tres quadrets portant per títols—*A l'herbey*—*Lo primer passeig del xay*—y—*La vinguda del solstici*.—Si bè tots tres tènen grans cualitats de dibuix com de color y detalls d'una veritat sorprenent, jutjem com á més important lo primèr. Es un fragment de bosch espadat y frondós hont sembla sentirse xiuxiuejar los arbres y la brosa que l'entapissa. Las figuretas que l'acompanyan sent casi bè accessoris tenen molta importancia y dónan rahó d'una existencia distint de lo que las rodeja; no del tot aixís succeheix ab la cabra y xayet del segon cuadro. En *La vinguda del solstici* domina tant l'accessori, que la figura—assumpto del cuadro—n' queda molt eclipsada, acabant d'ofegarla l' que per compendre l'espectador la feyna ó acció que desempenya hagi de dexifrarho cuydadosament. Apart d'aixó té una cama malíssimament colocada, la cual dòna un paralelisme fatal. Tot aixó no obsta perquè considerém tal cuadro una obra de grans cualitats, devant del cual nos hem parat moltes vegadas ab verdader entussiasme.

Molt y molt nos agrada l' cuadro del senyor Planella y nos agradaria molt mes si no s' titolés—*La Brèma*. Vensudas gloriosament en aqueix cuadro las dificultats de dibuix, color, llum y espay, son autor nos fa admirar un carrer d' un poblet pel cual passa una dona ab un cove al cap (figura digne de tot elogi) y un home empenyent á rodolons una bòta. Francament creyém—y ho sentim—que l' senyor Planella ha buscat més bè un títol á un *estudi* que no ha pintat un cuadro sobre un concepte. En tots los pobles qu' hem visitat durant la Brèma hem vistas sempre las bòtas bèn arrestatladas en los cellers; y hem vist trasportar la brèma sino en réculas, en grans portadoras y samalers. Aixó nos ha donada idea del gran tráfech y trasbals, moviment y alegría ab que se celebra aquella festa de la Naturalesa, pero si hem vist (que no ho recordém) los detalls qu' ha recullit lo senyor Planella no han lograt fixarnos la atenció passant desapercebuts entre detalls més culminants. Si 'l senyor Mas y l' Senyor Planella pintessin sos richs y estudiats cuadros per desarrollar un concepte, sas obras tindrian un interés é importancia cent vegadas major del molt qu' avuy ne tènen. De totas maneras ab sas últimas obras mostran

un gran avens que fa concebir d' ells vastas esperansas.

Del senyor Torrescasana devém recordarne un motiu de decoració per menjador, de detalls molt bèn pintats; pero més nos ha fixada l' atenció són altre cuadro titolat—*El filósofo en ciernes*—cuadro ple de sentiment y del cual n' aplaudim potser més l' concepte que la forma.

Losenyor Miraventha presentat—*un gerro ab flors*—de gran delicadesa y riqueza de color, pero bastant faltat de veritat y vida. Té ademés un ram de flors, molt bèn pintat també pero en cap manera superior á molts altres obras qu' hem vistas y apreciadas del senyor Miravent.

Deixém per un altre número la continuació del present judici, hont ressenyarém los demás travalls d' alguna importancia y ayguadas; així com las obras exposadas de Escultura, Arquitectura, Grabat y Litografia.

APELES MESTRES.

LO PSALM DE LA VIDA

(DE LONGFELLOW.) *

No 'm digneu, no, jamay, ab veu trista, planyenta,
«la vida es só que 's pert.»
L' ànima, al ensopirse, no es l' ànima viventa;
lo nostre fi es ben cert.

L' ànima té debers; té sol que la illumina
guiantla bondadós;
«Polsina, tu deurás convertirt' en polsina!»
sentencia es pera 'l cos.

Un plaher fugitíu, un error, una pena,
no es tal nostre destí:
es l' acció llesta y viva; la lluyta en mitx l' arena,
y un pas cada matí.

L' obra de l' hom' es lenta y 'l temps corrent tranzita
com un clam de dissort;
y sempre nostre cor en tot lo que l' agita
sent un bramul de mort.

Alerta!... Cal dexar lo repós de la vida
y ficarse al combat;
vésten als grans birachs, y ab una ambició ardida
lluyta com brau soldat.

De ton pervindre incert dexta al lluny lo paisatge;
dóna al passat l' adéu;
obra dins lo present; obra ab pit, ab coratge,
ab la confiança en Deu.

Lo qu' han fet los grans homes nos ho ensenya l' historia,
ab forsa ó ab sabè....
que 'l cel nos assistesca, y, débils, tindréu gloria,
y nom tindréu també.

Algun dels germans nostres ¿qui sap? potsè algun dia
retut per lo dolor,
se sentirá reviuire en horas d' agonía
ab nostre nom y ardor.

A l' obra, donchs, companys: en la gloria ó l' abísme,
rich, pobre, bon obrer,
á cada cor digneu pera darli heroisme:
«ama, trevalla, prega, que tal es ton deber.

JOAQUIM RIERA.

* Lo *Diari de Barcelona* del dia 16 del prop-passat Octubre, en sa edició del matí, portá un article de crítica literaria suscrit per mon distingit y bon amic en F. Miquel y Badia, donant á conèixer l' eminent poeta nort americá Enrich Longfellow.

La lectura de semblant article 'm feu pensar qu' entre mos papers havia de trobarhi la traducció d' una de las composicions d' aquell poderós geni, la que podia esser d' algun agrado als lectors de LA RENAXENSA, contant ab sa benevolencia pera 'l traductor.

BIBLIOGRAFIA

ALGO.—Coleccion de poesias originales, por Joaquin M. Bartrina.—
Barcelona, Imprenta de la Renaxensa.—1874.

Pensem que ab poch's mots pot ferse un judici, en globo consideradas, de las composicions que ha colleccionat baix aquell títol lo jove poeta de Reus, Joaquim M.ª Bartrina, germá d' altre poeta, en Francesch, ventatjosament conegut un temps en la república de las lletres catalanas.

Cada una de ellas—salvem escepcions—es un lloch comú, una vulgaritat quasi: en lo desenrotllament d' aquestas quasi vulgaritats no hi ha ni una vulgaritat, ni un lloch comú.

Aquest judici, ab sa concisió y son aspecte á primer cop d' ull paradóich, te 'l mellor comprovant en las pessas en vista de las quals ha sigut format. Lo que en Bartrina diu s' ha dit en tots los tons, en vers y en prosa, mes de deu y mes de cent vegadas; lo que no s' ha fet gayre, es dirho en la forma y manera originalment gráfica que ell emplea. Aixís, la primera, la dominant qualitat del *Algo* es la novedat en la espressió d' ideas vèllas; es un mérit d' execució.

En Bartrina es, filosoficament parlant, un poeta subjectiu. Se canta ó, mellor dit, se conta á si mateix. Propens á la meditació *centrípeta*, pren son *yo* per tema y 'l presenta en acció.

Aquest *yo* ofereix un fenómeno moral digne d' estudi, no per sa raresa sino per lo que ell es en si mateix. *Yos* com en Bartrina, en la manera de ser dintre del género, no escassejan; que pensan com ell y 's mouhen per los senders que ell recorre, que esperimentan lo que ell esperimenta, son molts. Per aixó hem tatxat de llochs comuns los assumptos de sas composicions.

Som en un temps y no ve d' ara, en que las ciencias naturals y las físicas y las ciencias filosóficas s' han sentit desvaneixe 'l cap per los vapors del encens ab que, orgullosos de llurs avensos colossals, á si mateixas s' adornavan; s' han arribat á creure que enllá del límit á que alcanza llur jurisdicció no hi ha res mes, y perque al anatomicisar la creació l' escarpell de llur ingeni finit no descubreix sino medis y efectes, *vanitas vanitatum!* han elevat los efectes primers á la categoria de causas primeras essent aixís que no ho son mes que segonas, y en un arranch d' olímpica superbia han dit, parodiant una célebre frase: la veritat soch yo: en mí está 'l perque de tolas las cosas: lo que yo no esplico no es.

Edat poca, set de sabiesa, enteniment de cera, discerniment no

prou madur y per nudriment lo pa terrenal que consagran ab ineficaces paraulas los sacerdots de la ciencia nova ¿á que han d' arrivar las inteligencias ?

La ciencia es un monte ,
quien sube va viendo
el mundo mas grande
y el cielo mas lejos.

Efectivament , aquesta es la ciencia , pero la ciencia míope. La ciencia de bona lley , la d' ulls de lince es la del veure á Deu en totas las cosas y de amarlo y servirlo sobre totas ; es la del sentit comú ; la que derrera del quadro grandíós que als ulls del espectador presenta incessantment lo mon , hi veu l' artista que mou y dirigeix tota la tramoya ; la que no 's deixa seduhir per l' efecte de perspectiva que li presenta 'ls objectes en apariencia com si 's moguessen y girassen y 's combinassen per una virtut resident en ells mateixos.

En Bartrina l' ha devorat , á lo que 's veu , aquell racionalisme y aquell materialisme , y ells han cegat , ó corromput al menos , los manantials brillants d' inspiració poética que dins d' ell existian y que ben clarament revelan , no sempre impurs , algunas de sas *Intimas*.

Un dia , dia maldito ,
una ánsia de saber lóca
hizo probar á mi espíritu
la , por vedada , incitante
fruta del árbol prohibido
del bien y del mal..... ; La ciencia
me arrojó del paraíso !

Ella cruel , en microscopios
mis ojos ha convertido :
lo que otros ven agua pura
llena de infusorios miro
y donde hallan amor ellos
solo descubro egoismo.

Hay quien de noche en el bosque
se encanta ante el puro brillo
de una luz que entre las hojas
del césped se abre camino ;
yo no , no puedo encantarme ,
y á aquella luz me aproximo
hasta encontrar al gusano.....
¡ y hago en el mundo lo mismo !

¡ Gran doctora de poesía semblant ciencia ! Educat per ella , en Bartrina poguent ser un poeta superior , ha quasi deixat de serho.

Aquesta febra del análsis ha trovat empero en son cor y en sa vi-
gorosa imaginació un adversari digne y la lluyta s' ha entaulat entr e
ellas ab succés vari.

Quan las últimas han aixafat victoriosas á la primera, en Bartrina ha escrit sas *Íntimas*: quan ha dominat aquesta, potser alguns *Arabescos*: quan escaldats los ulls per la lectura sàbia y marejat l'enteniment pèl cúmul d'ideas que en ell s'agombolavan, ha reposat un moment, s'ha preguntat ahont anava y al veure 'l punt final de sa carrera ha sentit dintre seu una veu que 'l cridava á rebel·lar-se contra 'l déspota que encadenava sas facultats y las empenyia á un abisme sens fondo de negacions escépticas, en aquells moments mitj d' indecisió, mitj de decepció, ha escrit las composicions que forman lo primer grupo del *Algo*.

Aquesta brega son molts los que dins seu la senten; las peripecias y las emocions las mateixas; per aixó en Bartrina diu lo que altres han dit y diuen; per aixó son quasi vulgaritats lo que diu.

Aixís y per rahó del moment psicológich en que son escrites, afectan semblants composicions aquell to mitj de mofa contra la ciencia que no 'l satisfá, mitj d' amargura al contemplar los estragos que causa en son esperit.

En aquest to hi creyem descobrir nosaltres la originalitat: lo talent poétich d' en Bartrina, aussiliat per sos coneixements científichs, influhit pèl medi en que viu en tals moments, pren un biaix especial, dona á la idea y á la frase un giro *sui generis* y al estil un tint filosófich y lleugerament sabí, que constituheixen un alicient poderós y atrahuen per la veritat ab que vesteixen las ideas y pensaments que s' han encarregat d' expressar.

Aixó es l' *Algo* segons la nostra manera de veure, y no estranya 'l lector que l' haguem considerat mes baix lo punt de vista fisiológich-moral que baix lo punt de vista esclusivament literari. Las pesas que 'l componen per la fesomia especial que las caracteriza demanan, segons nos sembla, una crítica tal com la hem feta mes que no pas una crítica literaria. Y mes que mes quan abriguem los nostres dubtes sobre si moltes de las composicions que havem llegit en l' *Algo* son veritables poesías en la acepció mes genuina de la paraula ó bè si no 'n tenen mes que la forma literaria.

¡Quina llástima que unas facultats poéticas no vulgars com demostra tenir lo jove poeta de Reus no hagen tingut ó no pugan tenir per las rahons especials que duhem consignadas, lliure completament la esfera de llur acció y no cohibida la volada! Podriam allavors admirar en major número composicions com v. gr. la que dú lo número II en la colecció d' *Íntimas* y que 'ns permeterem citar:

Duerme la tierra cubierta
bajo un fúnebre capuz
cuando el alba la despierta
dándola un beso de luz.

Huye la sombra de donde
la luz nueva vida crea;

tras los árboles se esconde
para que el sol no la vea.

Del campo las verdes galas
cruza cantando su amor
esa armonía con alas
que se llama ruiñeñor.

El aura corriendo esquiva
presta al valle nuevo encanto
y en las flores compasiva
del rocío enjuga el llanto
y su voz, de acentos suaves
fingiéndolo un hueco sonido
corre á asustar á las aves
que aun duermen dentro su nido.

En ella no sabem que admirar mes, si las bellezas de descripció,
ó la hermosura de las imatges ó la intenció delicadament encuberta
que 's despren del contrast de las primeras ab la última quarteta ó
la galana versificació ab que tant primorosas ideas van vestidas.

¿Per qué qui pot escriure aixó ha de perdre 'l temps en jochs de mans
y salts de corda com v. gr. en alguns *Arabescos* hont se lluheix, es
cert, travessura de ingeni, pero hont se presenta l' autor cent vega-
das inferior á lo que 'es en la citada y altrás que podriam citar, deli-
cadíssimas composicions?

J. SARDÁ.

TAULA DEL PRESENT NÚMERO

11	Redacció i publicació
12	Antoni de Boscà
13	Antoni de Boscà
14	Antoni de Boscà
15	Antoni de Boscà
16	Antoni de Boscà
17	Antoni de Boscà
18	Antoni de Boscà
19	Antoni de Boscà
20	Antoni de Boscà
21	Antoni de Boscà
22	Antoni de Boscà
23	Antoni de Boscà
24	Antoni de Boscà
25	Antoni de Boscà
26	Antoni de Boscà
27	Antoni de Boscà
28	Antoni de Boscà
29	Antoni de Boscà
30	Antoni de Boscà
31	Antoni de Boscà
32	Antoni de Boscà
33	Antoni de Boscà
34	Antoni de Boscà
35	Antoni de Boscà
36	Antoni de Boscà
37	Antoni de Boscà
38	Antoni de Boscà
39	Antoni de Boscà
40	Antoni de Boscà
41	Antoni de Boscà
42	Antoni de Boscà
43	Antoni de Boscà
44	Antoni de Boscà
45	Antoni de Boscà
46	Antoni de Boscà
47	Antoni de Boscà
48	Antoni de Boscà
49	Antoni de Boscà
50	Antoni de Boscà
51	Antoni de Boscà
52	Antoni de Boscà
53	Antoni de Boscà
54	Antoni de Boscà
55	Antoni de Boscà
56	Antoni de Boscà
57	Antoni de Boscà
58	Antoni de Boscà
59	Antoni de Boscà
60	Antoni de Boscà
61	Antoni de Boscà
62	Antoni de Boscà
63	Antoni de Boscà
64	Antoni de Boscà
65	Antoni de Boscà
66	Antoni de Boscà
67	Antoni de Boscà
68	Antoni de Boscà
69	Antoni de Boscà
70	Antoni de Boscà
71	Antoni de Boscà
72	Antoni de Boscà
73	Antoni de Boscà
74	Antoni de Boscà
75	Antoni de Boscà
76	Antoni de Boscà
77	Antoni de Boscà
78	Antoni de Boscà
79	Antoni de Boscà
80	Antoni de Boscà
81	Antoni de Boscà
82	Antoni de Boscà
83	Antoni de Boscà
84	Antoni de Boscà
85	Antoni de Boscà
86	Antoni de Boscà
87	Antoni de Boscà
88	Antoni de Boscà
89	Antoni de Boscà
90	Antoni de Boscà
91	Antoni de Boscà
92	Antoni de Boscà
93	Antoni de Boscà
94	Antoni de Boscà
95	Antoni de Boscà
96	Antoni de Boscà
97	Antoni de Boscà
98	Antoni de Boscà
99	Antoni de Boscà
100	Antoni de Boscà

NOVAS

Durant la darrera quinzena s'han estrenat, al Teatre de Gracia, la comedia en un acte *Las moscas á la mel*, original d'en Joan Perelló, primer autor còmic de la companyia que en aquell actua, y al Circo la sarsuela també en un acte, lletra d'en Conrat Colomé y música del Sr. Rius, titulada: *Qui tot ho vol tot ho pert*.

D. Ramon J. Brusola ha publicat en *La defensa de la sociedad* (nº 92—10 Octubre) un article que titula: *Cuatro palabras al Sr. D. José M. Torres sobre el primer libro impreso en España*.

En la darrer número de la revista *L'Artista* que's publica á París baix la direcció d'Arsène Houssaye, figura una aplech de pensaments deguts á la ploma del jove escriptor catalá en Pere Gay.

Segons *La Lucha* de Gerona, la Exma. Sra. Duquesa de Medinaceli, com á propietaria que es del célebre monastir de Sant Pere de Roda, tracta de restaurarlo, trayentlo del estat ruïnós en que avuy se troba, y assegurant la conservació de aquella joia arquitectónica.

TAULA DEL PRESENT NÚMERO

Frederich Mistral..	Traducció del Quixot..	41
Antoni de Bofarull..	Dos mots sobre 'ls quatre mots (ortografia catalana)..	45
Gayetà Vidal..	Al Sr. D. Francisco Maspons, parlantli del llibre los JOCHS DE LA INFANCIA..	56
Maria de Bell-lloch.	La batalla dels Morts..	64
Joseph Alfons Gatell.	Lo camí del saber..	70
Ápeles Mestres..	Revista de la exposició de bellas arts..	76
Joaquim Riera..	Lo psalm de la vida..	83
Joan Sardá..	ALGO (Bibliografia)..	84